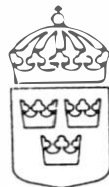

Motion till riksdagen

1985/86:606

Lars Werner m. fl. (vpk)

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m.m.
(prop. 1985/86:166)

Mot.
1985/86
606-609

Imotionen berörs avsnitten "produktionsanpassning på vegetabilieområdet" samt "prisstöd till jordbruket i norra Sverige", där vi föreslår vissa ändringar och kompletteringar. Vi föreslår även att ett åtgärdsprogram för Norrlandsjordbruket utarbetas.

I jordbruksutskottets betänkande 1985/86:13 om statsbudgeten för budgetåret 1986/87 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde gjorde ett enigt utskott ett principuttalande angående statens och jordbruksnäringens ansvar för överskottsarealens kostnader.

Detta uttalande återges nu i propositionen utom i vad avser den sista meningen, vilken lyder: "Vid dessa överväganden måste dock beaktas att näringen arbetar med långa framförhållningsperioder och att det även beträffande 1986 års skörd kan vara svårt att i någon större utsträckning påverka produktionens inriktning och omfattning."

Vi utgår från att när det gäller statens andel av överskottsarealens kostnader för 1986 års skörd denna täcks genom överskridande av anslaget, i enlighet med vad utskottet uttalat.

Däremot ställer vi oss frågande till vad som avses i förslaget att det skall ankomma på regeringen att inom ramen för de medel som står till förfogande för jordbruksprisregleringen fatta de beslut som kan komma att behövas för näringens produktionsanpassning. Om nu detta innebär ett annat ställningstagande än vad ett enigt utskott och riksdag uttalat angående 1986 års skörd, bör ett nytt uttalande göras i enlighet med vad som tidigare uttalats. Utskottets bedömning var att möjligheten att genom andra åtgärder påverka produktionens inriktning och omfattning för 1986 års skörd var begränsad, någon förändring därvidlag kan knappast ha skett nu. Enligt vad vi erfarit kommer arbetsgruppen inte att kunna framlägga några förslag som påverkar 1986 års skörd.

Vi föreslår därför, om så krävs, att den särskilda anslagsposten för budgetåret 1986/87 får överskridas för att statens andel av överskottsarealens kostnader skall täckas.

Norrlandsjordbruket

När det gäller jordbruksproduktionen i norra Sverige har det rått en bred politisk enighet om att den bör behållas i ungefär nuvarande omfattning. Skälen till detta är jordbrukets stora betydelse för befolkningen, sysselsättningen, service, miljö och försörjningsberedskap. Dessa skäl har anförts av

Norrlandskommittén (Ds Jo 1982:7), LMK (SOU 1984:86), 1985 års proposition om livsmedelspolitiken (1984/85:166) samt av jordbruksutskottet vid behandlingen av nämnda proposition (JoU 1984/85:33). Jordbrukets betydelse för norra Sverige har även uppmärksammats av glesbygd delegationen, vilken framhåller jordbrukets avgörande betydelse för glesbygden.

Trots alla dessa uttalanden och starka markeringar om ett bibehållet Norrlandsjordbruk är nuvarande utveckling mycket oroande, för att inte säga katastrofal för vissa områden. Om det senaste årets utveckling av jordbruket i norra Sverige fortsätter kommer bl. a. följande att inträffa fram till 1990, enligt beräkningar utförda av Lantbrukets utredningsinstitut (LUI).

Antalet mjölkleverantörer kommer att minska med ca 3000, varav ca 1900 i de fyra nordligaste länen. Antalet sysselsatta i mejeri- och slakteriindustrin kommer att minska med ca 650 personer, varav ca 400 i de fyra nordligaste länen. Totalt kommer ca 5300 sysselsatta att beröras av minskningen inom jordbruket, varav ca 3400 i de fyra nordligaste länen, om sysselsättningseffekterna utanför jordbruket och dess förädlingsindustri beaktas.

Denna sysselsättningsminskning kommer således att ske till stor del i ett område som under de två senaste åren förlorat över 5000 invånare. Att minskningen i jordbruket också kommer att slå hårt mot glesbygden framgår också av att ungefär 40–45 % av de sysselsatta i glesbygderna i stödområdet är direkt sysselsatta i lantbruket. I vissa kommuner är andelen över 60%. För stödområdet ligger andelen på 5–10%.

Den nu mycket negativa utvecklingen för jordbruket i norra Sverige ställer frågan på sin spets om riksdagens upprepade beslut om ett bibehållet Norrlandsjordbruk skall fullföljas. För att detta skall bli möjligt krävs då kraftfulla åtgärder på både kort och lång sikt. Motsatsen till detta är nu att pågående negativa utveckling får fortgå med de förödande konsekvenser detta får.

Självklart kommer kraftfulla åtgärder för att bibehålla Norrlandsjordbruket att kräva betydande resurser utöver vad som nu föreslås i propositionen. Men detta måste då vägas mot de kostnader och problem som uppstår om pågående utveckling får fortsätta.

Med utgångspunkt i tidigare riksdagsbeslut och med beaktande av de konsekvenser som icke tillräckliga åtgärder skulle få samt med hänsyn till den pågående utvecklingen anser vi att följande åtgärder måste vidtas.

Prisstödet

Den uppräknig av prisstödet som föreslås i propositionen anser vi inte vara tillfyllest. Vi kan inte heller godta det synsätt som framförs i propositionen: "Det är t. ex. inte ekonomiskt försvarbart att producera hela behovet av fodersäd inom stödområdet." Enligt vår mening innebär detta ett indirekt uttalande om att man bör minska odlingen av fodersäd i norra Sverige. Här vill vi påpeka att det i stödområdet odlas fodersäd på ca 200 000 ha. Eftersom riksdagen har fastlagt att ungefär nuvarande produktion skall bibehållas i norra Sverige bör även fortsättningsvis pristilläggen fastställas utifrån kalkyler för gårdar som är självförsörjande med fodersäd. Om inte detta är gällande innebär det att en betydande del av åkerarealen i området läggs ned.

Detta skulle således strida mot den fastlagda målsättningen att behålla nuvarande produktion i området.

Mot. 1985/86:606

Som stöd för vårt yrkande om en större uppräknings av prisstödet än vad som föreslås i propositionen vill vi anföra följande:

- Pristilläggen bör baseras på kalkyler som upprättats för gårdar där allt grovfoder och foderspannmål produceras på företaget.
- Jordbruksnämndens rapport Översyn av beräkningsunderlag för prisstödet till jordbruket i norra Sverige.
- Produktionsutveckling, speciella lokala förhållanden, regionalpolitiska hänsyn m. m.

Utifrån detta föreslår vi att ytterligare 115 000 000 kr. anslås utöver vad som föreslås i propositionen till prisstöd. Här bör jordbruksnämnden få i uppdrag att göra erforderlig uppräknings av örestalen på produkterna och med avtrappning från norr till söder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Övriga åtgärder

En kraftig uppräknings av prisstödet kommer inte att vara tillräcklig för att vända nuvarande utveckling och lägga en grund för en långsiktig produktion i linje med riksdagens beslut. Det behövs därför andra åtgärder som på sikt förbättrar förutsättningarna för att bedriva jordbruksproduktion i norra Sverige. Enligt vår mening bör det därför utarbetas ett åtgärdsprogram för rekonstruktion och utveckling av det norrländska jordbruket. Detta bör ske skyndsamt och med beaktande av de synpunkter som i det följande anföras.

Jordbruket i norra Sverige arbetar under yttre betingelser i form av långa avstånd, kort odlingssäsong och begränsat grödval som försätter norra Sverige i ett sämre konkurrensläge gentemot södra Sverige. Däremot, sett från ekologisk synpunkt, utgör jordbruket i norra Sverige en tillgång genom att sol och kyla på ett verksamt sätt bidrar till att jämförelsevis små insatser av kemiska bekämpningsmedel krävs.

För att fullt ut kunna nyttiggöra sig dessa odlingsmässiga fördelar fordras att jordbruket har tillgång till välhävdad mark, till för norrländska förhållanden anpassad odlingsteknik och till djurstallar som alltid erbjuder en god inomhusmiljö trots den under vissa perioder kärva utomhusmiljön etc. Från norrländskt håll har länge påtalats behovet av en utbyggd agrar forsknings- och försöksverksamhet på såväl byggnads- och mekaniserings- som växtodlingsområdet utifrån de specifika förhållanden som råder inom norrländska jordbruk. Här bör erinras om att växtodlingen utgör grunden för animalieproduktionen i norra Sverige. Om inte växtodlingen i detta område förbättras i samma takt som i övriga delar av landet kommer skillnaden i produktionskostnaderna mellan norra och mellersta Sverige att öka kraftigare än eljest. Forskning och utveckling på växtodlingsområdet är därför en angelägen uppgift som på sikt kan ge en god ekonomisk utdelning. Med detta som bakgrund anser vi att ökade resurser måste tillföras lantbruksuniversitetets avdelning på Rönnebydalen i Umeå.

Det finns ett mycket stort behov av markförbättringar i Norrlandslänen. För närvarande kan inte lantbruksnämnderna möta behovet av bidragsmedel. Det betyder att angelägna investeringar för att sänka produktionskostnaderna och därmed säkra en så effektiv produktion som möjligt inte kan stödjas. I en långsiktig satsning på Norrlandsjordbruket bör därför ytterligare resurser tillföras rationaliseringsstödet.

Om en oförändrad jordbruksproduktion i norra Sverige skall bibehållas, måste en tillräcklig nyetablering ske i takt med avgångarna i jordbruket. Det är därför angeläget att skapa finansieringsformer så att de som skall etablera sig som jordbrukare på sikt har möjlighet att driva företaget under acceptabla ekonomiska och sociala villkor. Utöver sådana finansieringsformer måste också avbytarsystemet byggas ut så att större möjligheter ges till helgledighet osv. Här måste övervägas ett genomförande av Norrlandskommitténs förslag till ändringar i det regionala rationaliseringsstödet och samordning med glesbygdstödet.

En fråga som också har stor betydelse för Norrlandsjordbruket är hur läget utvecklas i fråga om slakterier och mejerier. Några enheter står i färd att nedläggas, mycket då beroende på starkt minskad invägning, exempelvis den minskade mjölkinvägningen vid mejeriet i Vilhelmina i Västerbottens inland från december 1984 till motsvarande månad 1985 med 30,2%. Sviktande underlag samt skärpta krav när det gäller mängden mjölk som skall hämtas vid jordbruket gör att förädlingsföretag läggs ned eller att transporter upphör. En sådan utveckling måste förhindras. För att bibehålla jordbruket i alla regioner i Norrland måste därför åtgärder vidtas för att mejerier och slakterier inte läggs ned med den påföljd att det jordbruk som finns också tvingas avvecklas.

Ett problem för sig i Norrlandsjordbruket är fjälljordbruket. En prognos som utarbetats angående jordbrukets utveckling i lappmarken under en tioårsperiod visar på en katastrofal nedgång. Det jordbruk som nu finns i fjälldalarna är av liten omfattning men har stor betydelse för sysselsättning och bevarandet av kulturmiljön, inte minst från turistisk synpunkt. Det skulle inte heller kosta så mycket om ett särskilt stöd utgick till detta fjälljordbruk. I ett åtgärdsprogram för Norrlandsjordbruket bör därför särskilda åtgärder vidtas för att bibehålla fjälljordbruket.

Vi föreslår därför att regeringen skyndsamt utarbetar ett åtgärdsprogram för Norrlandsjordbruket. Detta bör ske i samråd med berörda länsstyrelser och lantbruksnämnder samt med näringen.

Med hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om produktionsanpassning på vegetabilieområdet.
2. att riksdagen med ändring i proposition 1985/86:166 beslutar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige skall beräknas till 115 000 000 kr. utöver regeringens förslag.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett åtgärdsprogram för Norrlandsjordbruket.

Stockholm den 20 maj 1986

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

John Andersson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)